

Lieta Nr. 2025-23-01

Satversmes tiesa 2026. gada 30. septembrī pieņēma spriedumu lietā Nr. 2025-23-01 “Par Fiziskās personas atbrīvošanas no parādsaistībām likuma 4. panta pirmās daļas 2. un 5. punkta un 5. panta pirmās daļas 2. punkta un 2.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. pantam un 105. panta pirmajiem trim teikumiem”.

Lietā vērtēts regulējums par fiziskas personas atbrīvošanu no parādsaistībām bez mantiskā stāvokļa izvērtēšanas.

Lieta ierosināta pēc konstitucionālās sūdzības. Tajā norādīts, ka pieteikuma iesniedzēja ir licencēta parādu atgūšanas pakalpojuma sniedzēja, kas no patērētāju kreditēšanas pakalpojumu sniedzējiem uz cesijas pamata iegādājusies prasījuma tiesības pret parādniekiem. Apstrīdētās normas ļauj atbrīvot no parādsaistībām arī tādus patērētājus, kuri objektīvi ir spējīgi pildīt savas parādsaistības, tāpēc pieteikuma iesniedzējai ir liegts izmantot prasījuma tiesības pret atsevišķiem parādniekiem. Tādējādi apstrīdētās normas nesamērīgi ierobežo pieteikuma iesniedzējas tiesības uz īpašumu, kā arī neatbilst tiesiskās palāvības aizsardzības principam.

Pirmkārt, Satversmes tiesa atzina, ka no parādsaistībām ir pieļaujams atbrīvot vienīgi tādas personas, kurām nav iespēju šīs parādsaistības nokārtot. Atjaunojot šo personu maksātspēju, tiek veicināta viņu līdzdalība ekonomikā, kā arī mazināta ēnu ekonomika. Savukārt tad, ja no parādsaistībām tiek atbrīvotas maksātspējīgas personas, bez objektīva pamata tiek ierobežotas kreditoru tiesības uz īpašumu un veicināta patērētāju bezatbildīga aizņemšanās.

Otrkārt, Satversmes tiesa norādīja, ka personas nespēju nokārtot parādsaistības var pienācīgi novērtēt, pārbaudot personas ienākumus, izdevumus un tai piederošo mantu. Novērtējot vienīgi personas ienākumu līmeni, nav iespējams noteikt, vai tā ir vai nav spējīga nokārtot savas parādsaistības. Arī personas ar zemu ienākumu līmeni var nokārtot savas parādsaistības, ja to kopējie izdevumi ir pietiekami zemi. Turklāt personām, kurām nav ienākumu, var būt uzkrāts kapitāls, kas var tikt izmantots parādsaistību nokārtošanai.

Treškārt, Satversmes tiesa secināja: atbrīvošanas no parādsaistībām procesā gan tiek ņemti vērā personas ienākumi, tomēr netiek ņemti vērā personas izdevumi un tai piederošā manta. Līdz ar to šajā procesā netiek veikta pilnīga personas mantiskā stāvokļa pārbaude, kas varētu nodrošināt to, lai no parādsaistībām tiktu atbrīvotas vienīgi tādas personas, kam nav iespēju tās nokārtot. Turklāt kreditoriem nav pieejami tiesību aizsardzības līdzekļi, kas ļautu tiem iebilst pret to, ka no parādsaistībām tiek

atbrīvotas tādas personas, kuras patiesībā spēj nokārtot savas parādsaistības. Tādējādi apstrīdētajās normās paredzētais pamattiesību ierobežojums nav samērīgs.

Ievērojot minēto, Satversmes tiesa atzina apstrīdētās normas neatbilstošām Latvijas Republikas Satversmes 105. panta pirmajiem trim teikumiem.